

GEODETSKA KONSOLIDACIJA OBRADIVIH POVRŠINA SOCIJALISTIČKIH GAZDINSTAVA

Borislav Putnik i Ivan Kolar — Subotica

Razvoj poljoprivredne proizvodnje kod nas nedvomisleno je dokazao, da put njenog razvitka može biti jedino putem razvitka društveno poljoprivredne proizvodnje.

Poljoprivredna proizvodnja privatnog sektora, sa svojim parcelicama i zastarelim načinom proizvodnje, ne može podmiriti potrebe naše društvene zajednice i slobodno možemo reći, što se njene perspektive tiče, da je to jedna preživela, provaziđena forma proizvodnje.

Kooperacija, kao način obuhvatanja individualnih poljoprivrednih površina u društvenu proizvodnju, može biti i jeste samo prelazna forma rada, koja u dogledno vreme treba da nestane, ustupajući mesto čisto društvenoj proizvodnji. Da li će se to postići jačanjem poljoprivrednih dobara ili putem zadruga, predstavlja samo detalj problema. Osnovno pitanje je povećanje površina pod društvenom poljoprivrednom proizvodnjom.

Po sadašnjem stanju, društveni sektor, može svoje površine (apstrahujući kooperaciju kao prelaznu formu), povećati na dva načina:

1. Putem kupovine poljoprivrednog zemljišta
2. Putem zakupa

Ovde možemo računati u perspektivi i treći način: udruživanje individualnih proizvođača u zadruge. Ovaj problem treba da predstavlja posebnu i ozbiljnu studiju, te se u ovoj analizi tim pitanjem nećemo baviti, naglašujući međutim, da to ne znači ni u kom slučaju negiranje naročite važnosti ovakvog načina rešenja, podruštvljavanja individualnih površina.

Zakup, smatramo isto prelaznom formom rada, koji treba da se sprovodi samo u iznimnim slučajevima, pošto priznavanje rente i plaćanje prava individualne svojine na poljoprivredno zemljište nepotrebno poskupljuje proizvodnju i koči pravilan razvoj investicija, a nije ni u skladu sa postojećim proizvodnim odnosima, a niti može biti u skladu sa budućim razvojem društvenih i proizvodnih odnosa kod nas.

Prema tome je za sada, najvažniji i osnovni oblik podruštvljavanja poljoprivrednog zemljišta kupovina od individualnih proizvođača.

U vezi kupovine zemljišta postoji čitav niz problema i zadataka, koji traže svoje rešenje, od kojih neke ovde želimo da ukažemo.

Za kupovinu poljoprivrednog zemljišta u srezu Subotica (bez dela somborskog sreza) odobreno je putem OIF-a, kredita u iznosu od 1.224.670.000.— dinara, za kupovinu 9.868 hektara do kraja 1963. godine. Računajući odobrene kredite poljoprivrednim organizacijama u bivšem somborskom srezu, možemo slobodno reći da je za kupovinu poljoprivrednog zemljišta odobreno preko dve milijarde dinara kredita za sadašnji subotički srez. Ovakvo odobrena ogromna sredstva nisu međutim korišćena u predviđenom obimu, jer je tempo kupovine daleko slabiji od projektovanoga. Isključujući sekundarne probleme, koji koče očekivani razmak kupovine, kao što je na primer komplikovan postupak oko pre-nosa vlasništva zemlje, kao i izvesne prolazne i privremene pojave društvenog kretanja sela (remigracija u selo, otežana apsorpcija radnika sa sela u industriju), ukazujemo na sledeće važne probleme, koji traže svoje brzo rešenje.

1. Veoma loša evidencija o postojećim poljoprivrednim površinama društvenih gazdinstava. — Većina naših poljoprivrednih organizacija (možemo slobodno reći 90%), nema tačno i dokumentovano prikazan i utvrđen svoj zemljišni posed, a niti na terenu propisno omeđen sa trajnim i vidnim belegama.

Razna spajanja, pripajanja i reorganizacije, kao i nedovoljno dokumentovani osnovni posedi pojedinih gazdinstava, imali su za rezultat, da se u pogledu poseda zemljišta poljoprivredne organizacije oslanjaju na memoriju pojedinaca.

Ne treba posebno naglašavati šta to znači u pogledu obrade poljoprivrednog zemljišta i kakve sve mogućnosti uzurpacije zemljišta, dozvoljava ovako stanje.

2. Kupovina poljoprivrednog zemljišta bez regionalno perspektivnog plana razvoja poljoprivrednih organizacija i bez određenog sistema rada otkupa poljoprivrednog zemljišta. — Mali broj naših poljoprivrednih organizacija u srezu ima izrađen i stručno dokumentovan plan svoga perspektivnog razvoja. Dokumentacije izrađene prilikom podnošenja zahteva za kredit u cilju kupovine zemljišta rađene su na brzinu (zbog roka predaje zahteva), ne sistematski, napamet, bez prethodnoga sagledavanja i ne može biti putokaz razvoja.

Potrebno bi bilo, da svaka poljoprivredna organizacija, poseduje svoj plan dugogodišnjeg razvitka, koji ne bi zavisio od koncepcija pojedinih rukovodioca organizacije, već bi predstavljao zakon, koga se poljoprivredna organizacija ima čvrsto pridržavati.

Za sada, je situacija u tom pogledu ta, da odlaskom ključnih rukovodilaca i dolaskom drugih na njihovo mesto, najčešće odlaze i koncepcije razvitka organizacije, a dolaze nove.

Na osnovu postojećeg plana svoga perspektivnog razvitka, poljoprivredna organizacija može sigurnije i realnije da pristupa planskom radu na otkupu poljoprivrednih površina.

Taj rad treba, od prilike, da se razvija na sledeći način:

Plan razvoja poljoprivredne organizacije izlaže se na javnom mestu (Opština, Mesna kancelarija), gde ga individualni proizvođači, koji su locirani sa svojim posedima, na mestu budućega razvoja poljoprivredne organizacije lako mogu uočiti. Po tome, se pojedinačno pozivaju svi oni proizvođači, koji se nalaze unutar predviđenih granica razvoja organizacije, uzimaju se njihove izjave, da li žele prodati svoje zemljište, da li ga žele dobrovoljno zameniti ili ne, i sve njihove izjave zapisnički se registruju.

Na osnovu datih izjava, sklapaju se kupoprodajni ugovori, ugovara se dobrovoljna zamena, a kada je zemljišnoknjižno pravo vlasništva preneto na poljoprivrednu organizaciju, kupljene površine geodetski stručnjak zapisnički predaje komisiskim putem u posed poljoprivredne organizacije, rukovodiocu one uprave (pogona), koja će isto obrađivati. Svi takvi radovi se operativno prate i evidentiraju na posebno izrađenim tačnim preglednim geodetskim kartama, na kojima su ucrtane sve parcele društvenog i privatnog sektora, sa njihovim katastarskim parcelama. (Ovakav način poslovanja je sproveden sa uspehom na Poljoprivrednom preduzeću »Verušići« a rezultat je bio, da se je odkupilo preko plana 17% a uštedelo za otkupljenu površinu 2,824.679.— dinara.)

Na ovaj način bi svaka poljoprivredna organizacija morala preći smišljenom i organizovanom radu kupovine poljoprivrednog zemljišta.

Situacija je međutim, kod većine naših poljoprivrednih organizacija ta, da je samo razglašeno, da se zemlja kupuje, a oni koji žele da je prodaju, dolaze sami svojoj najbližoj poljoprivrednoj organizaciji i nude zemlju, koja se u najčešće slučajeva kupuje, a nigde ne evidentira, niti na geodetske pregledne karte registruje. Mnogo bi međutim bio veći broj ponuda, da se ne čeka javljanje prodavaoca, već da se ovi radovi sistematski, na stručnoj visini, a prema prethodnom opisatom metodu anketiraju.

3. Ne postoje planovi regionalno-perspektivnog razvitka društvenih poljoprivrednih organizacija komune. — Dalji razvoj širenja društvenih površina ne može se zamisliti bez postojanja jednog osnovnog plana regionalno-perspektivnog razvoja naših organizacija u komuni. Potrebno je, da se zna područje širenja pojedinih organizacija, da ne bi došlo do sukoba interesa i stihije u poslovanju. Potrebno je odrediti ona mesta u komuni, gde će individualni sektor biti lociran i arondiran, tako, da ga za jedan duži vremenski period tamo više ne uznemiravaju. Bez takova plana komune, dešavaju se kod nas slučajevi, da jedna poljoprivredna organizacija iseljava dobrovoljnom zamenom individualnog proizvođača sa teritorije svoga budućeg kompleksa, dajući mu deo svoga zemljišta van kompleksa. Druga organizacija, nakon kratkog vremena, planira svoj razvoj na onom mestu, gde je isti proizvođač novo lociran, i poziva ga, da napusti to zemljište, dajući mu u zamenu drugo. Ne treba mnogo govoriti o tome, kakve posledice ovakav način rada ima u pogledu proizvodnje, pa čak i u političkom pogledu.

Regionalni plan razvitka poljoprivrednih organizacija komune potreban je i prilikom rešavanja problema salašarskog gazdovanja. Treba

znati gde ima mesta za domaćinstva sa likvidiranih salaša, čije postojanje danas pretstavlja vrlo ozbiljnu kočnicu razvoja moderne poljoprivredne proizvodnje.

Za ovako važan i obiman posao potrebno je obrazovati jedno Centralno društveno-političko telo, kojemu bi stajalo na raspoloženju jedna operativna, stručna organizacija — služba, sa zadatkom da bi usvojene koncepcije i planove realizovala u život.

Planovima bi se predvidelo:

1. Projektovanje razvoja poljoprivrednih organizacija u okviru komune.

2. Projektovanje buduće putne mreže, a po potrebi i mreže kanala za navodnjavanje (gde za to postoje uslovi.)

3. Projektovanje planskog uzgoja šume i šumskih zaštitnih pojaseva na poljoprivrednim gazdinstvima.

4. Projektovanje lokacija novih proizvodnih centara.

5. Projektovanje novih naselja u cilju rešavanja problema likvidacije salaškog tipa naselja severne Bačke.

6. Projektovanje najcelishodnije električne mreže, i dr.

Potrebno je da svaka komuna ima sve napred pomenute studiozno najbolje izrađene projekte za celu komunu, uzimajući u obzir srez kao jednu teritorijalno-regionalnu celinu.

— Takođe, potrebno je, da svaka komuna ima prostudiranu, najbolje odgovarajuću, veličinu proizvodnih uprava (pogona), podešenu mešnim specifičnim uslovima poljoprivredne proizvodnje i da na takvim upravama planira dugoročni razvoj i izgradnju proizvodnih centara, (ekonomskih dvorišta) ne dozvoljavajući, da se isti grade bez plana, najčešće jedno do drugoga — tako da se sutra ruši ono, što se danas gradilo, bez šire perspektive razvoja poljoprivredne proizvodnje u komuni.

Potrebno je, da se ekonomska dvorišta postavljaju tako, kao da je cela planirana društvena poljoprivredna površina komune jedno preduzeće. Samo na taj način ćemo izbeći nepotrebne investicije, čiji sadašnji iznos — ako bi se imao tačan pregled o njima — već sada doseže do zapanjujućih razmera. (Uzmimo samo u obzir ekonomska dvorišta onih organizacija, koja su prestala postojati, ili su se pripojila, fuzionisala, pa se u novo nastaloj situaciji potpuno izgubila funkcionalnost njihovih proizvodnih centara.)

Plan regionalnog razvitka društvenih poljoprivrednih organizacija komune, mora se uskladiti najzad i sa planom razvoja društvenih poljoprivrednih organizacija sreza.

4. Ne postoji plan regionalnog i perspektivnog razvitka poljoprivrednih organizacija sreza. — Niko u srezu do danas nema vizuelnu predstavu sadašnje lokacije društvenog sektora i individualnog sektora, što se tiče poljoprivrednih površina. Također ne postoji ni sreski plan regionalnog i perspektivnog razvoja poljoprivrednih organizacija u srezu, i ako je bez toga veoma teško iole rešiti neko važno pitanje budućeg razvoja na jedan prihvatljiv i naučno dokumentovan način.

Da li se može mreža projektovanih puteva postaviti na primer tako, da koristi prvenstveno društvenim gazdinstvima, kada neznamo njihov perspektivni razvoj?

Isto pitanje, možemo postaviti i za planove izgradnje novih naselja, planskog uzgoja šume i zaštitnih šumskih pojaseva, električne mreže kao i svih ostalih regionalno-urbanističkih zahteva.

Od prvenstvene važnosti je dakle to, da sve zainteresovane sreske društveno političke institucije imaju taj sreski pregled, sastavljen na bazi planova regionalno-perspektivnog razvoja poljoprivrednih organizacija po komunama, i da svoj daljni rad temelji na tom planu. Potrebno je osim toga, i periodično pratiti ostvarenje postavljenog plana i u jednakim vremenskim razmacima prikazati izvršene promene.

Sumirajući do sada rečeno, utvrđujemo, da je neophodno potrebno:

— da svaka poljoprivredna organizacija ima svoj dugoročni plan razvitka, polazeći od sadašnjeg stanja,

— da svaka komuna, ima svoj plan regionalno-perspektivnog razvitka društvenih poljoprivrednih organizacija,

— da srez, ima plan regionalno-perspektivnog razvitka društvenih poljoprivrednih organizacija u srezu,

— da se u određenim vremenskim razmacima ovi pregledni planovi dopunjuju od strane stručno odgovornih stručnjaka, za izvršenje u proteklom periodu.

Zadaci su nabrojani u glavnim crtama, bez tehničkih detalja, čija razrada pretstavlja posao one organizacije, koja ove zadatke ima da izvršava.

Pošto znamo, da ustanovljavanje zadataka nema nikakve praktične vrednosti ukoliko nema određenog izvršioca zadataka, to se postavlja pitanje organizovanja i finansiranja jedne sreske organizacije — sreskog centra — za izvršavanje pomenutih zadataka.

Neosporno je potrebno — ako uzmemo u obzir dve milijarde dinara odobrenih kredita za kupovinu poljoprivrednog zemljišta, do kraja 1963. godine u našem srezu — da se rešavanju ovih problema priđe prostudiranim metodama, po napred utvrđenom planu rada i da se svakako omogućí rad jednom sreskom Centru po ovoj osnovi.

Što se organizacione forme Centra tiče, ona može biti:

- ustanova sa samostalnim finansiranjem
- privredna organizacija
- samostalna sekcija Privredne komore sreza.

Po našem mišljenju, najpovoljnija je organizaciona forma ustanova sa samostalnim finansiranjem, koju bi za troškove izvođenja ovde predviđenih radova dotirala Privredna komora sreza i Narodni odbor sreza u jednakoj srazmeri.

Ova organizacija radila bi na već izloženim zadacima u dve etape:

I. etapa: snimanje (registrovanja) postojećeg stanja:

- a) Komuna, a u okviru komune društvenog i privatnog sektora,
- b) Sreza, društvenog i privatnog sektora,

- c) Statističkih podataka, po komunama i za ceo srez, potrebnih za izučavanje postavljene problematike (demografski podaci i dr.)
- d) Pedoloških podataka po komunama i za ceo srez.

II. etapa: planiranje i detaljna razrada regionalnih projekata i njihovo sprovođenje u život

- a) Poljoprivrednih organizacija
- b) Komuna

Kod poljoprivrednih organizacija razvoj u perspektivi, omeđavanje granica poseda, tablanje kompleksa, arondacije, otkupi, trasiranje i izgradnja puteva i tome slično — ukoliko ne postoje odgovarajuće stručne snage u organizacijama radove bi izvodio Centar. Međutim, bilo kako da se organizuje služba za razradu gornjih problema, rukovodeća operativna služba mora ići iz jednog Centra.

Pošto se tako metodološki i planski srede podaci o zemljišnim površinama socijalističkih gazdinstava, po komunama, tek tada treba pristupiti konačnoj geodetskoj konsolidaciji, primenjujući onu metodu rada, koja će biti najcelishodnija i istovremeno najjeftinija. Za svaki konkretan slučaj, prethodno treba da usledi proučavanje najefikasnije metodologije rada.

Da li će se konsolidacija zemljišta u geodetskom smislu izvršiti putem arondacije, komasacije ili nekom drugom kombinovanom metodom, to će da odluče geodetski stručnjaci u zajednici sa ostalim stručnjacima zainteresovanim tom problematikom.